

LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

Finansų rinkos dalyvių veikla

Bankų veiklos apžvalga

2020 m. I ketvirtis

BANKŲ VEIKLOS APŽVALGA
Serija „Finansų rinkos dalyvių veikla“
2020 m. I ketvirtis

ISSN 2335-8319 (online)

Leidinį parengė
Priežiūros tarnybos
Riziką ribojančios priežiūros departamento
Bankų priežiūros skyrius

Pasiteirauti:
info@lb.lt
+370 800 50 500

© Lietuvos bankas
Gedimino pr. 6, LT-01103 Vilnius
www.lb.lt

Turinys

POKYČIAI BANKŲ SEKTORIUJE.....	4
TURTAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI.....	5
REIKALAVIMŲ VYKDYMAS.....	6
PASKOLŲ PORTFELIS.....	8
INDĒLIAI BANKUOSE.....	10
PELNINGUMAS IR VEIKLOS EFEKTYVUMAS.....	11
VARTOTOJŲ TEISIŲ APSAUGA.....	13
Priedas. Pagrindiniai bankų sektoriaus rodikliai.....	15

Nors metų pradžia buvo palanki tiek šalies ekonomikai, tiek bankams, tačiau pirmojo ketvirčio pabaigoje netikėtai prasidėjusi koronaviruso (COVID-19) pandemija ir šalyje įvestas karantinas įnešė daug sumaišties ir nežinomybės bankų veikloje, priversdamas juos gerokai keisti veiklos planus ir peržiūrėti darbo organizavimo principus. Bankai, kurie teikia kritines funkcijas šalies ekonomikai, turėjo nedelsdami persiorientuoti tam, kad užtikrintų veiklos tęstinumą, visų pirma, apsaugodami darbuotojų sveikatą ir jų pakeičiamumą, jeigu virusas paplistų tarp darbuotojų. Visi bankai užtikrino veiklos tęstinumą, nebuvo fiksuota jokių rimtesnių operacinės rizikos incidentų, susijusių su pasikeitusiomis darbo sąlygomis dėl koronaviruso. Be to, bankai pasiekė svarbų bankų klientams susitarimą – pasirašė moratoriumą, kuriuo sutarė, kad visi kriterijus atitinkantys skolininkai galės kreiptis dėl paskolos mokėjimų atidėjimo iki 6 ar 12 mėn. nekeičiant sutarties sąlygų ar palūkanų. Taigi galima apibendrinti, kad pirmasis krizės etapas buvo sėkmingai suvaldytas, tačiau bankų dar laukia iššūkių ateityje. Viena vertus, nėra aišku, kaip ateityje pavyks valdyti virusą ir kokios bus to pasekmės ekonomikai, kita vertus, šiuo metu bankai atidėjo pažeidžiamiausių skolininkų paskolų mokėjimą tam tikram laikui, todėl tikroji skolininkų būklė ir jų galimybės gražinti paskolas bus aiškios tik vėliau, kai baigsis paskolų atidėjimo terminai. Svarbu tai, kad bankai šią krizę pasitiko gerai pasirengę, turėdami solidžias kapitalo ir likvidumo atsargas. Be to, reaguodami į staiga iškilusią grėsmę, bankai operatyviai priėmė sprendimus atsisakyti planų išmokėti dalį pelno dividendais savo akcininkams, taip dar labiau sustiprindami savo atsparumą galimiems nuostoliams. 2020 m. pirmojo ketvirčio bankų finansiniams rodikliams koronaviruso sukelta krizė dar turėjo nedidelę įtaką, nes ir pati krizė prasidėjo tik ketvirčio paskutinėmis savaitėmis, o ir reikia gerokai daugiau laiko, kad būtų galima tiksliai įvertinti šios krizės įtaką ekonomikai ir bankų rodikliams. Tačiau jau ir pirmąjį ketvirtį matome padidėjusias išlaidas dėl paskolų vertės sumažėjimo, nes bankai jau minėtą ketvirtį vertino pablogėjusių ekonominių prognozių įtaką paskolų rodikliams, tai lėmė ir 2020 m. pirmojo ketvirčio, palyginti su praėjusių metų pirmuoju ketvirčiu, pelno sumažėjimą 28,5 proc. Tačiau tiek bankų turtas, tiek paskolų portfelis, tiek indėliai pirmąjį ketvirtį vis dar didėjo. Vis dėlto iš turimų duomenų matyti, kad, prasidėjus koronaviruso protrūkiui ir karantinui, naujo kreditavimo apimtis gerokai sumažėjo, todėl ateinančiais ketvirčiais tikėtinas paskolų portfelio mažėjimas.

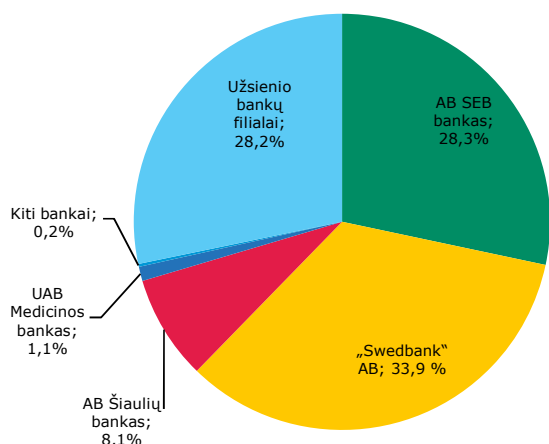
POKYČIAI BANKŲ SEKTORIUJE

2020 m. balandžio 1 d. duomenimis, šalyje banko arba specializuoto banko licencijas turėjo 10 bankų, o kaip užsienio bankų filialai veikė 8 bankai. Per 2020 m. pirmąjį ketvirtį naujų bankų licencijų išduota nebuvo, tačiau šiuo metu Lietuvos bankas kartu su Europos Centrinio Banku (ECB) nagrinėja 4 paraiškas gauti specializuoto banko licenciją.

2018–2019 m. Lietuvos bankų sektorių papildė ganėtinai daug naujų dalyvių: buvo išduotos 5 specializuotų bankų licencijos ir 1 banko licencija, taip pat veiklą pradėjo 1 naujas užsienio bankų filialas. Didžioji dalis naujųjų rinkos dalyvių iki šiol tik rengėsi veiklos pradžiai, tad rimtesnės konkurencijos rinkos senbuviams kol kas nesudarė. Tačiau 2020 m. pirmąjį pusmetį keletas bankų, kurie turėjo anksčiau išduotas licencijas, bet vis dar rengėsi pradėti aktyvesnę veiklą, pagaliau paskelbė apie veiklos pradžią. *Revolut Bank* UAB nuo 2020 m. kovo mėn. pamažu pradėjo banko veiklą ir ėmė siūlyti *Revolut Payments* UAB – Lietuvoje licencijuotos elektroninių pinigų įstaigos – klientams tapti ir banko klientais. Be to, apie banko veiklos pradžią paskelbė UAB GF bankas. Veiklą pradėjo ir AB „Fjord bank“.

Nepaisant išaugusio rinkos dalyvių skaičiaus, bankų sektorius tebėra koncentruotas. Didžiausi bankai AB SEB bankas ir „Swedbank“, AB, užima 62,2 proc. rinkos. Užsienio bankų filialai, tarp kurių dominuoja *Luminor Bank AS* Lietuvos skyrius, užima 28,2 proc. rinkos. Tikimasi, kad ateityje prie koncentracijos mažinimo galėtų prisidėti nauji rinkos dalyviai.

1 pav. 2020 m. pirmojo ketvirčio pabaigoje Lietuvoje veikę bankai ir užsienio bankų filialai pagal turą

Šaltinis: Lietuvos bankas.

1 lentelė. Nauji bankų sektoriaus dalyviai 2018–2020 m.

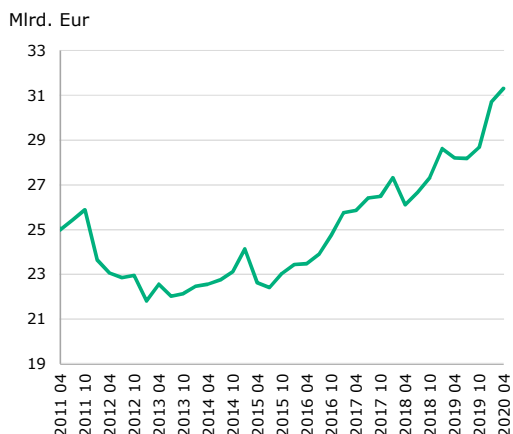
Pavadinimas	Būsena
<i>Revolut Bank</i> UAB	Išduota licencija 2018 m. / pradėjo veiklą 2020 m.
AB Mano bankas	Išduota licencija 2018 m. / pradėjo veiklą 2019 m.
UAB „General Financing“	Išduota licencija 2019 m. / pradėjo veiklą 2020 m.
<i>European Merchant Bank</i> UAB	Išduota licencija 2018 m. / pradėjo veiklą 2019 m.
AB „Fjord Bank“	Išduota licencija 2019 m. / pradėjo veiklą 2020 m.
<i>PayRay</i> , UAB	Išduota licencija 2019 m. / veiklos nepradėjo
„AS Inbank filialas“	Išteigtas filialas pradėjo veiklą 2019 m.

Šaltinis: Lietuvos bankas.

TURTAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI

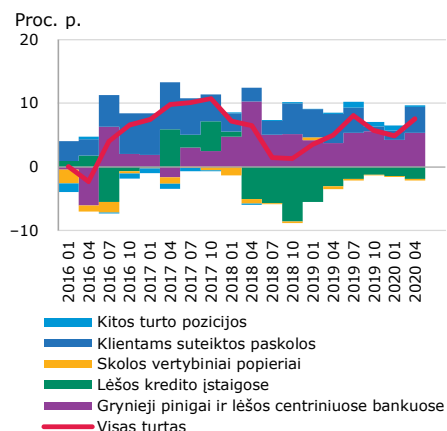
Bankų turtas 2020 m. pirmąjį ketvirtį išaugo 620,9 mln. Eur, arba 2 proc., – iki 31,3 mlrd. Eur. Per metus padidėjo net 3,1 mlrd. Eur, arba 11 proc. Pirmąjį ketvirtį daugiausia išaugo lėšos centriniame banke (381,4 mln. Eur, arba 5,3 %) ir lėšos kredito įstaigose (388,8 mln. Eur, arba 91,3 %). Iš viso, 2020 m. balandžio 1 d. duomenimis, bankai Lietuvos banke laikė net 7,5 mlrd., o kredito įstaigose – 0,8 mlrd. Eur lėšų. Gryųjų pinigų bankai turėjo 0,5 mlrd. Eur. Taigi daugiau kaip ketvirtadalį bankų turto (28,2 %) sudarė likvidžiosios lėšos, laikomos kaip gryniesi pinigai, lėšos centriniame banke ar kitose kredito įstaigose, o jų dalis turte per ketvirtį didėjo 1,8 proc. p. Tai rodo, kad bankai ir toliau turi perteklinį likvidumą. Bankų skolos vertybinių popierių portfelis per ketvirtį sumažėjo 11,5 proc. ir, 2020 m. balandžio 1 d. duomenimis, sudarė 1,2 mlrd. Eur (4 % bankų turto). Didžiausią bankų turto dalį – 65,7 proc. – sudarė klientams suteiktos paskolos, tačiau jų dalis bankų turte per ketvirtį sumenko 0,9 proc. p. dėl jau minėtos priežasties: didesnė bankų turto prieaugio dalis teko lėšoms centriniame banke ir kitose kredito įstaigose, o ne paskolų portfeliui.

2 pav. Bankų sektoriaus turtas
(2011 m. balandžio 1 d.–2020 m. balandžio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

3 pav. Turto augimo veiksniai
(2016 m. sausio 1 d.–2020 m. balandžio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

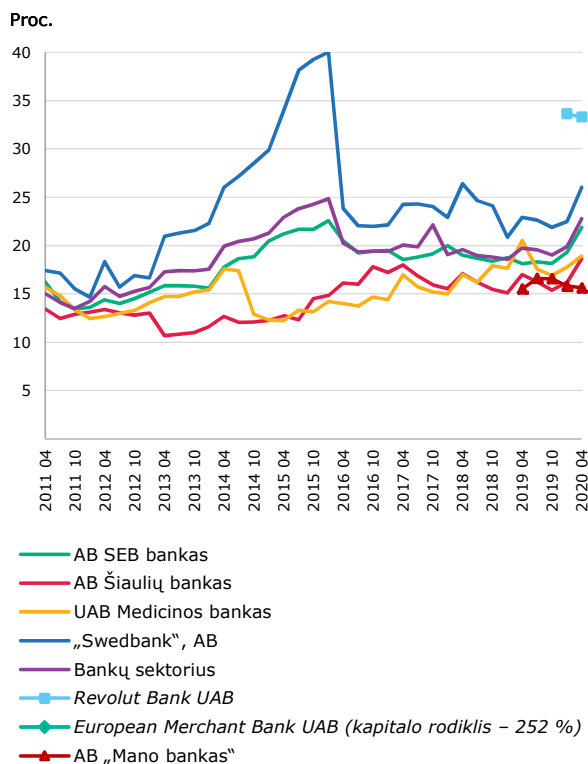
Įsipareigojimų augimą lėmė toliau augę klientų indėliai. Bankai savo veiklą daugiausia finansuoja klientų indėliais: 2020 m. balandžio 1 d. duomenimis, net 87,2 proc. bankų įsipareigojimų sudarė klientų indėliai, o įsipareigojimai kredito įstaigoms (daugiausia patronuojantiems bankams) tesudarė 5,2 proc. visų įsipareigojimų. Klientų indėliai bankuose 2020 m. pirmąjį ketvirtį išaugo 423,2 mln. Eur (1,7 %) – iki 25,4 mlrd. Eur. Nors indėliai sparčiai augo jau daugelį metų, bankai paskolų portfelius didino mažesniais tempais negu augo indėliai, todėl paskolų ir indėlių santykis, kuris 2020 m. balandžio 1 d. sudarė 81,1 proc., jau keletą metų nuosekliai mažėja: per metus jis sumažėjo net 6,6, o per 2020 m. pirmąjį ketvirtį – 0,8 proc. p.

REIKALAVIMŲ VYKDYMAS

2020 m. pirmąjį ketvirtį bankai kapitalo pozicijas sustiprino praėjusių metų pelną skirdami kapitalui stiprinti, o ne išmokėti akcininkams dividendus. Taip bankai sustiprino savo atsparumą galimiems nuostoliams, kuriuos galėtų nulemti ūkio nuosmukis ir nuostoliai iš paskolų dėl koronaviruso protrūkio. Bankų kapitalo pakankamumo rodiklis per 2020 m. pirmąjį ketvirtį išaugo nuo 19,9 iki 22,8 proc. Lietuvos bankuose dominuoja tik aukščiausio lygio kapitalo priemonės, dėl to bendro 1 lygio nuosavo kapitalo (CET1) rodiklis, 2020 m. balandžio 1 d. duomenimis, sudarė net 22,4 proc. Tokį reikšmingą kapitalo pakankamumo rodiklio augimą pirmąjį ketvirtį daugiausia lėmė net 17,6 proc. (iki 2 mlrd. Eur) padidėjusi kapitalo bazė, o kapitalo poreikis augo gerokai nuosaikiau (2,5 %). Didžiąją dalį kapitalo bazės augimo nulėmė bankų akcininkų sprendimai praėjusių metų pelno neišmokėti dividendais, o palikti bankuose, taip padidinant jų atsparumą galimiems nuostoliams ir tolesnei plėtrai. Vien dėl šio sprendimo bankų kapitalo bazė sustiprėjo beveik 300 mln. Eur. Nors keli bankai turėjo planų šiais metais išmokėti dalį praėjusių metų pelno akcininkams, tačiau visi bankai pakoregavo savo planus atsižvelgdami į prasidėjusią koronaviruso protrūkio nulemtą ekonominę krizę bei Lietuvos banko ir ECB rekomendacijas nemokėti dividendų tokiomis ekonomikos neapibrėžtumo sąlygomis. Nė vienas bankas Lietuvoje 2020 m. dividendų nemokėjo.

4 pav. Bankų kapitalo pakankamumo rodikliai

(2011 m. balandžio 1 d.–2020 m. balandžio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

2 lentelė. Bankų kapitalo pakankamumo rodikliai ir Lietuvos banko nustatyti reikalavimai

(2019 m. sausio 1 d.–2020 m. sausio 1 d.)

Pavadinimas	2019 m. balandžio 1 d.	2020 m. balandžio 1 d.	Reikalavimas, proc.
	faktinė reikšmė, proc.		
„Swedbank“, AB	22,9	26,0	Nustato ECB
AB SEB bankas	18,1	21,9	Nustato ECB
AB Šiaulių bankas	17,0	18,7	9,4
UAB Medicinos bankas	20,5	18,9	9,7
Revolut Bank UAB	86,6	33,3	8,0*
European Merchant Bank UAB	–	251,8	8,0*
AB „Mano bankas“	15,5	15,6	8,0*
Bankų sektorius	19,7	22,8	–

Pastabos: nurodyti kapitalo reikalavimai apima 1 ir 2 ramsčių reikalavimus. Reaguojant į COVID-19 protrūkį, bankams laikinai leista nesilaikyti jungtinio kapitalo rezervo reikalavimo. Prižiūrą vykdančys Lietuvos bankas bei ECB reikalavimus įvertina ir nustato kartą per metus. Tiesioginę prižiūrą vykdančio ECB nustatyti kapitalo pakankamumo rodiklio reikalavimai viešai neatskleidžiami ECB sprendimu.

* 2018–2019 m. veiklą pradėjusiems bankams 2 ramsčio reikalavimai pirmą kartą bus nustatyti 2020 m.

Šaltinis: Lietuvos bankas.

2020 m. pirmojo ketvirčio pabaigoje visi bankai vykdė jiems nustatytus kapitalo pakankamumo reikalavimus,

nurodytus 2 lentelėje. Šiuo metu jiems taikomas 8,0 proc. bendrojo kapitalo pakankamumo reikalavimas (1 ramsčio kapitalo reikalavimas, angl. *Pillar I*), individualiai nustatomas 2 lygio papildomo kapitalo reikalavimas (2 ramsčio kapitalo reikalavimas, angl. *Pillar II*). Reaguojant į koronaviruso protrūkį, ECB ir Lietuvos bankas leido savo tiesiogiai prižiūrimoms institucijoms laikinai nesilaikyti sudėtinio kapitalo rezervo reikalavimo. Pastarąjį sudaro kapitalo apsaugos (2,5 %), anticiklinio kapitalo (0,0 %) ir kitų sistemiskai svarbių institucijų (0,5–2,0 %) rezervo reikalavimai. Be to, bankų anticiklinio kapitalo rezervo norma nuo balandžio 1 d. buvo sumažinta nuo 1 iki 0 proc. Taip pat buvo atidėtas didesnio kitų sistemiskai svarbių įstaigų rezervo įsigaliojimo terminas: tai aktualu tik AB Šiaulių bankui, kuriam nustatytas padidintas rezervo reikalavimas turėjo įsigalioti nuo 2020 m. gruodžio 31 d. – šis terminas atidėtas metams.

Prasidėjęs karantinas dėl koronaviruso neturėjo neigiamos įtakos bankų likvidumui – bankų likvidumo padėtis ir toliau buvo labai gera.

Pagrindinis bankų finansavimosi šaltinis – gyventojų ir įmonių indėliai – toliau augo, bankų likvidžiojo turto atsargos didėjo, o likvidumo rodiklių lygis tebebuvo aukštas. Dėl prasidėjusio karantino, sumažėjus vartojimui ir išaugus taupymui, indėliai padidėjo netgi šiek tiek daugiau nei įprastai metų pradžioje. Didžiausią klientų indėlių dalį sudarančių gyventojų ir ne finansų bendrovių indėlių vidutinė kaina 2020 m. pirmąjį ketvirtį nepakito ir buvo maža.

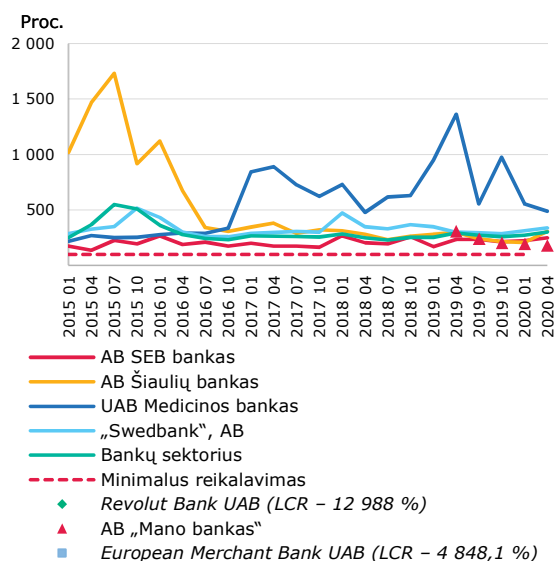
Vis dar maža pagrindinių finansavimosi išteklių kaina ir nuolat didėjanti indėlių apimtis leido bankams palaikyti pastebimai didesnę, nei nustatytas minimalus reikalavimas, likvidumo atsargą. Bankų turimų likvidumo atsargų dėka svarbiausias bankų likvidumo rodiklis – padengimo likvidžiuoju turto rodiklis (angl. *liquidity coverage ratio*, LCR), parodantis netenkamo pinigų srauto padengimą likvidžiuoju turto, – sudarė 303 proc. ir daugiau nei tris kartus viršijo nustatytą minimalų 100 proc. reikalavimą (žr. 3lentelę). Klientų indėliams

augant sparčiau nei paskoloms, taip pat padidėjus gaunamų pinigų srautams, likvidumo rodiklis per ketvirtį padidėjo.

Reaguojant į koronaviruso sukeltus iššūkius ekonomikai ir bankams, ECB ir Lietuvos bankas laikinai leido savo tiesiogiai prižiūrimoms įstaigoms prirėkus nesilaikyti nustatyto LCR reikalavimo, tačiau Lietuvos bankų sektoriui tai nėra aktualus, nes visi bankai su didele atsarga vykdo LCR reikalavimą. Tačiau jeigu bankai pajustų likvidumo trūkumą, jie galėtų pasinaudoti priežiūros institucijų nustatyta palengvinimo priemone. Taip pat bankai galėtų pasinaudoti ECB pinigų politikos priemonėmis, pavyzdžiui, pasiskolinti lėšų įkeisdami ECB priimtą užstatą, kurio tinkamumo kriterijai buvo sušvelninti reaguojant į pandemijos iššūkius.

5 pav. Bankų padengimo likvidžiuoju turto rodikliai

(2015 m. sausio 1 d.–2020 m. balandžio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Neseniai veiklą pradėję bankų sektoriaus dalyviai – *Revolut Bank UAB* ir *European Merchant UAB* – išsiskyrė itin aukštais LCR rodikliais, nes, dar neįsibėgėjęs šių bankų veiklai, jie neturėjo reikšmingų netenkamų srautų, o didžiąją turto dalį sudarė centriniame banke laikomas likvidusis turtas.

PASKOLŲ PORTFELIS¹

PASKOLŲ PORTFELIO POKYČIAI

Bankų paskolų portfelis vis dar augo, tačiau tik dėl fizinių asmenų skolinimosi būsto pirkimui. Per 2020 m. pirmąjį ketvirtį paskolų portfelis grynąja verte išaugo 133 mln. Eur (0,7 %) – iki 20,6 mlrd. Eur, tačiau prie to reikšmingai prisidėjo viename banke dėl reorganizacijos vykę pakeitimai, susiję su paskolų portfeliu. Pašalinus šį efektą, paskolų portfelis išaugo 78 mln. Eur. Itin aktyviai skolinosi fiziniai asmenys, kurių paskolos padidėjo 190 mln. Eur (1,9 %) – iki 10,3 mlrd. Eur. Ankstesnių metų pirmaisiais ketvirčiais paskolos augdavo nuosaikiau, sparčiau pradėdavo didėti vėlesniais ketvirčiais, tačiau 2020 m. pirmąjį ketvirtį bankai išlaikė spartų 2019 m. vidurio augimo tempą. Pagrindinis šio segmento pokyčių veiksnys buvo būsto paskolos, kurių vertė išaugo 189 mln. – iki 8,3 mlrd. Eur. Nors pirmojo ketvirčio pabaigoje buvo apribota ekonominė

¹ Įskaitant išperkamosios nuomos (lizingo) portfelį.

3 lentelė. Bankų padengimo likvidžiuoju turto rodikliai

Pavadinimas	2019 m. balandžio 1 d.	2020 m. balandžio 1 d.
„Swedbank“, AB	298,8	336,3
AB SEB bankas	233,9	247,9
AB Šiaulių bankas	295,4	306,8
UAB Medicinos bankas	1 362,5	488,7
<i>Revolut Bank UAB</i>	-	12 988
<i>European Merchant Bank UAB</i>	-	4 848,1
AB „Mano bankas“	309,9	180,6
Bankų sektorius	290,6	303,4

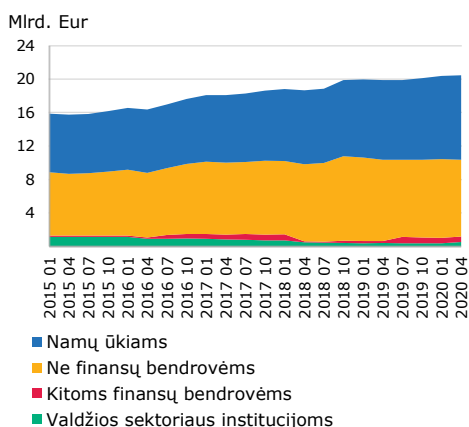
Šaltinis: Lietuvos bankas.

veikla dėl karantino, tačiau duomenys rodo, kad bent jau didžiuosiuose bankuose būsto paskolų portfeliai toliau augo.

Ne finansų bendrovių paskolų portfelio grynoji vertė per pirmąjį ketvirtį išaugo 49 mln. – iki 9,2 mlrd. Eur, tačiau, pašalinus jau minėtą vienam bankui būdingą vienkartinį veiksnį, įmonių paskolų portfelis grynąja verte per ketvirtį sumažėjo 20 mln. Eur. Labiausiai sumažėjo didmeninės ir mažmeninės prekybos bei energetikos sektoriuose veikiančių įmonių įsipareigojimai, o išaugo statybos bei profesinės ir mokslinės veiklos įmonių įsipareigojimai. Naujausios tendencijos rodo, kad dėl koronaviruso pandemijos ir karantino apribojimų sumažėjus ekonominiam aktyvumui ir išaugus neapibrėžtumui dėl ateities, verslo įmonių paskolų portfelis ir toliau traukėsi².

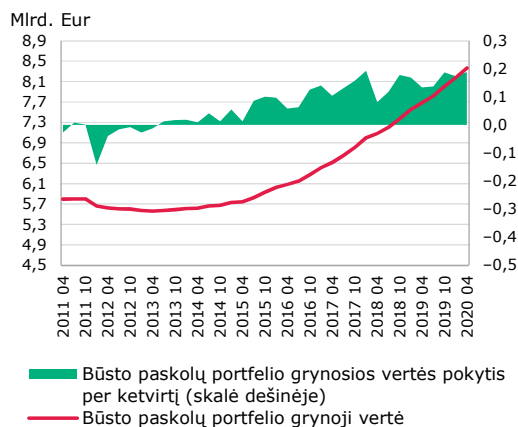
Paskolos valdžios sektoriui ir finansų įstaigoms pirmojo ketvirčio pabaigoje sudarė atitinkamai 2,4 ir 2,7 proc. paskolų portfelio. Paskolų portfelis valdžios sektoriui 2020 m. pirmąjį ketvirtį sumažėjo 24 mln. Eur – iki 0,5 mlrd. Eur, o paskolos finansų bendrovėms sumažėjo 82 mln. – iki 0,6 mlrd. Eur.

6 pav. Bankų paskolų portfelio grynoji vertė (2015 m. sausio 1 d.–2020 m. balandžio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

7 pav. Būsto paskolų portfelio grynoji vertė (2011 m. balandžio 1 d.–2020 m. balandžio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

PASKOLŲ PORTFELIO KOKYBĖ

Po ilgą laiką stebėtų gerėjimo tendencijų 2020 m. pirmąjį ketvirtį paskolų kokybės rodikliai

suprastėjo. Neveiksnių skolos priemonių dalis padidėjo 0,09 proc. p. – iki 1,7 proc., o tokių skolos priemonių likutis buvo 8,4 proc. didesnis nei metų pradžioje. Ne finansų bendrovių paskolų segmente neveiksnių paskolų lygis išaugo 0,5 proc. p. – iki 3,5 proc. Šiame segmente vis dar prastesnė kokybė buvo smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių paskolų – 5,6 proc. jų buvo neveiksni (per ketvirtį išaugo 0,8 proc. p.), o tarp namų ūkių paskolų neveiksnių paskolų dalis sumažėjo 0,1 proc. p. (iki 2,0 %).

Pažymėtina, kad pirmojo ketvirčio pabaigos rodikliai dar neparodo koronaviruso pandemijos įtakos paskolų portfelių kokybei. Balandžio–gegužės mėn. bankai atidėjo daugiau nei 1 mlrd. Eur vertės paskolų mokėjimus. Nors tiksli šių paskolų kokybė paaiškės tik grįžus prie įprastinio paskolų mokėjimų grafiko ir dalis paskolų gavėjų įveiks trumpalaikius likvidumo iššūkius, tačiau tikėtina, kad paskolų kokybė ateinančiais ketvirčiais blogės. Apie ketvirtadalį pertvarkytų paskolų vertės sudaro namų ūkių, kitą dalį – ne finansų bendrovių paskolos. Fizinį asmenų paskolos, kurių mokėjimai laikinai atidėti dėl koronaviruso nulemtos situacijos,

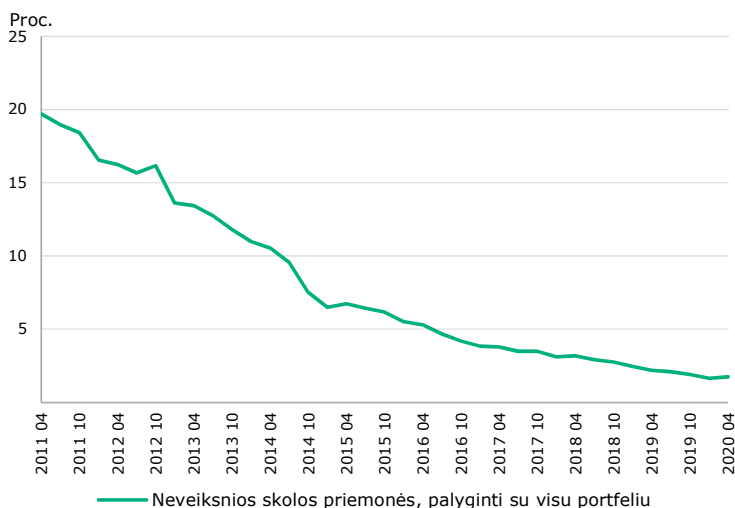
² Neatsižvelgta į valstybės pagalbą įmonėms ir per įvairias priemones teiktas paskolas, kurių riziką prisiėmė INVEGA (valstybė). Šios paskolos neįtrauktos į banko paskolų portfelius.

atskiruose bankuose sudaro 2–3, o įmonių – 10–15 proc. viso portfelio vertės. Pažymėtina, kad įmonėms suteikiamų paskolų vertė yra didesnė nei fiziniams asmenims, todėl tai irgi turi įtakos atidėtų mokėjimų paskolų daliai.

Paskolų vertės sumažėjimo (specialiųjų atidėjinių) apimtis per pirmąjį ketvirtį išaugo 16 proc., o neveiksnių paskolų padengimo specialiaisiais atidėjimais rodiklis padidėjo 0,9 proc. p. ir pirmojo ketvirčio pabaigoje sudarė 31,6 proc.

8 pav. Paskolų kokybė

(2011 m. balandžio 1 d.–2020 m. balandžio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

INDĖLIAI BANKUOSE

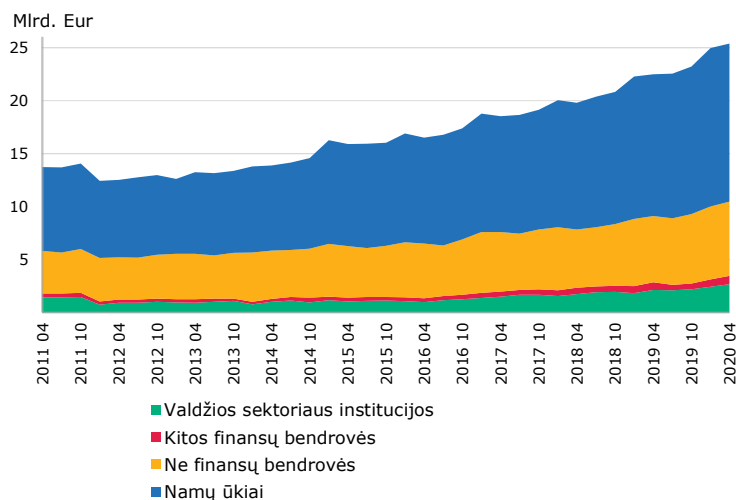
Dėl koronaviruso protrūkio bankai nepajuto indėlių atitraukimo srauto – indėliai per ketvirtį padidėjo. 2020 m. pirmąjį ketvirtį indėliai bankuose išaugo 423,2 mln. Eur (1,7 %) – iki 25,4 mlrd. Eur.

Augimą lėmė išaugę valdžios sektoriaus institucijų, finansų ir ne finansų bendrovių indėliai. Namų ūkių indėliai šiek tiek smuktelėjo (21,1 mln. Eur, arba 0,1 proc.), tačiau šis mažėjimas sietinas su sezoniškumu: jau daugelį metų stebima tendencija, kad paskutinį ketvirtį gerokai ūgtelėję gyventojų indėliai pirmąjį ketvirtį šiek tiek sumažėja. Metų pabaigoje stebimas indėlių augimas sietinas su šiuo laikotarpiu darbuotojams iš anksto pervedamais atlyginimais bei jų priedais nelaukiant naujų metų ir pan. Iš viso gyventojai bankuose, 2020 m. balandžio 1 d. duomenimis, laikė 14,9 mlrd. Eur indėlių, arba 58,8 proc. visų indėlių.

Net 82,6 proc. indėlių sudaro einamosios sąskaitos, už kurias nemokamos palūkanos arba tam tikrais atvejais klientams netgi taikomos neigiamos palūkanų normos. Mažos palūkanų normos neskatina rinktis terminuotųjų indėlių ir šalies bankuose vyrauja einamosios sąskaitos, o ilgalaikė indėlių augimo tendencija rodo, kad tai nedaro neigiamos įtakos indėlių stabilumui.

9 pav. Indėlių suma

(2011 m. balandžio 1 d.–2020 m. balandžio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

PELNINGUMAS IR VEIKLOS EFEKTYVUMAS

Nors karantinas dėl koronaviruso protrūkio paskelbtas tik kovo antrojoje pusėje, tačiau įtaką bankų rezultatams galima matyti jau iš pirmojo ketvirčio rezultatų, daugiausia dėl išaugusių paskolų portfelio vertės sumažėjimo išlaidų. 2020 m. pirmąjį ketvirtį bankų sektorius uždirbo 65 mln.

Eur pelno. Palyginti su praėjusiu metų pirmuoju ketvirčiu, bankų sektoriaus pelnas smuko 28,5 proc. Pelningai 2020 m. pirmąjį ketvirtį baigė 10 bankų ar užsienio bankų filialų, nuostolingai – 5³. Vis dėlto tarp nuostolingų dalyvių dominavo besireorganizuojantys, veiklą pradedantys ar nutraukiantys dalyviai. Rinkoje seniai veikiantys ir didelių pokyčių nepatiriantys bankai dirbo pelningai, nors daugelio jų pelnas, palyginti su 2019 m. pirmuoju ketvirčiu, ir sumažėjo.

Koronaviruso protrūkio ir karantino įtaką bankai 2020 m. pirmąjį ketvirtį labiausiai pajuto per išlaidas, o įtaka pajamoms bent jau pirmąjį ketvirtį nebuvo ryški. Vis dėl to ilgesniu laikotarpiu įtaka turėtų materializuotis ir per mažėjančias pajamas, ypač dėl mažėjančio skolinimo, taip pat dėl mažesnio bankinių paslaugų poreikio lėtėjant bendram ekonominiam aktyvumui.

2020 m. pirmąjį ketvirtį, palyginti su praėjusių metų tuo pačiu laikotarpiu, veiklos pajamos ūgtelėjo 5,5 proc. (pašalinus vienkartinis veiksniai). Didėjo visų rūšių pagrindinės veiklos pajamos, o pajamų struktūroje toliau dominavo grynosios palūkanų pajamos (64,9 %) ir grynosios paslaugų ir komisinių pajamos (28,0 %). Prekybinės veiklos pajamos sudarė tik 6,3 proc. pajamų.

Grynosios palūkanų pajamos augo dėl skolinimo. 2020 m. pirmąjį ketvirtį bankai uždirbo 151,2 mln. Eur palūkanų pajamų, kurios buvo 16,9 mln. Eur (12,6 %) didesnės negu 2019 m. pirmąjį ketvirtį. Augimą lėmė didėjęs paskolų portfelis ir šiek tiek didėjusi skolinimo kaina (palūkanų pajamų ir palūkanas kainuojančių aktyvų santykis per metus išaugo 0,06 proc. p – iki 1,98 %). Palūkanų išlaidos per tą patį laikotarpį sudarė 21,7 mln. Eur (padidėjo 4,4 mln. Eur, arba 25,1 %). Vis dėlto pasakytina, kad palūkanų išlaidos daugiausia padidėjo ne dėl išaugusių palūkanų išlaidų padidėjus finansiniams įsipareigojimams, o dėl bankų mokamų neigiamų palūkanų už jų pačių laikomas lėšas centriniame banke ar kitose kredito įstaigose: išlaidos už finansinius įsipareigojimus išaugo 1,5 mln., o išlaidos už turimą laikomą kredito įstaigose, – 2,9 mln. Eur. Iš

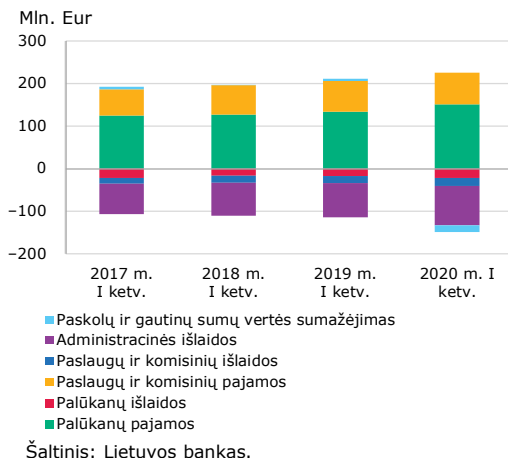
³ Trys bankai, 2020 m. balandžio 1 d. duomenimis, veiklos nebuvo pradėję, dėl to nepateikė finansinių ataskaitų Lietuvos bankui.

viso bankai 2020 m. pirmąjį ketvirtį už savo lėšas, laikomas centriniame banke ar kitose kredito įstaigose, sumokėjo 7,4 mln. Eur palūkanų. Tačiau sparčiau didėjusi palūkanų pajamų apimtis, palyginti su augusia palūkanų išlaidų apimtimi, lėmė grynujų palūkanų pajamų augimą 12,5 mln. Eur (10,7 %) – iki 129,5 mln. Eur.

Grynosios paslaugų ir komisinių pajamos 2020 m. pirmąjį ketvirtį, palyginti su praėjusių metų tuo pačiu laikotarpiu, beveik nepakito. Tokios pajamos sudarė 55,8 mln. Eur (2019 m. pirmąjį ketvirtį – 55,6 mln. Eur). Dėl su koronaviruso protrūkiu susijusių ribojimų ir sulėtėjusio ekonomikos augimo, taip pat dėl sumažėjusios naujo kreditavimo apimties, tikėtina, kad bankai pajus neigiamą įtaką bankų paslaugų ir komisinių pajamoms, todėl šiais metais, palyginti su ankstesniais metais, galimas jų mažėjimas. Kita vertus, koronaviruso poveikio negalima vertinti vienareikšmiškai, nes įvesti ūkio ir socialiniai apribojimai padidino elektroninės prekybos apimtį, sumažino grynujų pinigų naudojimą, dėl to kai kurių finansinių tarpininkų operacijų apimtis išaugo.

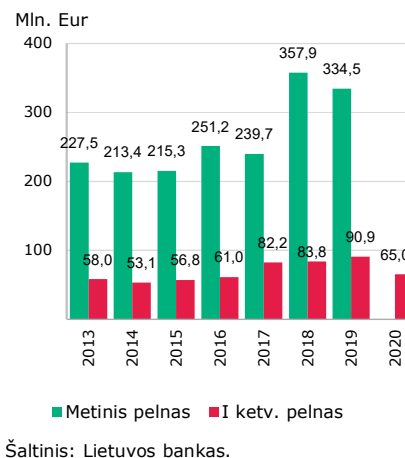
10 pav. Pagrindinių pelno veiksnių pokyčiai per metus

(2017 m. I ketv.–2020 m. I ketv.)

11 pav. Bankų sektoriaus pelnas

(2013–2020 m. I ketv.)

Augo tiek administracinės išlaidos, tiek paskolų vertės sumažėjimo išlaidos. Administracinės išlaidos padidėjo 12,5 mln. Eur (15,5 %) – iki 93,1 mln. Eur. Tokį augimą iš esmės nulėmė kitos administracinės išlaidos, išaugusios net 11,9 mln. Eur (37,4 %), o personalo išlaidos didėjo gerokai nuosaikiau (vos 0,5 mln. Eur, arba 1,1 %). Tačiau tik vieno besireorganizuojančio rinkos dalyvio reikšmingai išaugusios kitos administracinės išlaidos nulėmė tokių išlaidų reikšmingą augimą bankų sektoriuje.

Bankų pelną mažino ir paskolų vertės sumažėjimo išlaidos: 2020 m. pirmąjį ketvirtį bankai patyrė 15,2 mln. Eur išlaidų dėl sumažėjusios paskolų vertės, o praėjusiais metais tuo pačiu laikotarpiu bankai gavo 4,7 mln. Eur pajamų dėl paskolų vertės sumažėjimo išlaidų atkūrimo. Paskolų vertės sumažėjimo išlaidos šiais metais daugiausia didėjo dėl koronaviruso protrūkio sukeltos ekonominės krizės, nulemsiančios paskolų kokybės blogėjimą ir nuostolius bankams. Vis dėlto tikrieji bankų nuostoliai dėl paskolų kokybės pablogėjimo, susijusio su koronaviruso sukelta krize, materializuos tik ateityje, o pirmąjį ketvirtį patirti nuostoliai susiję tik su pablogėjusiomis makroprognozėmis, tačiau kurie skolininkai susidurs su sunkumais gražindami paskolą, bus aišku tik antrąjį pusmetį ar kitų metų pradžioje.

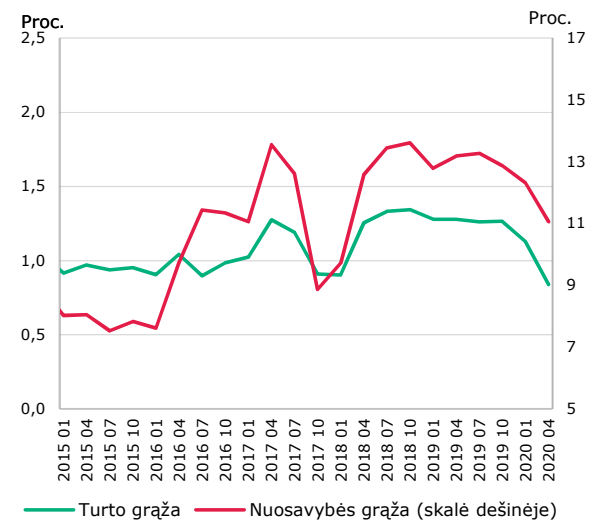
Bankų pelningumo ir efektyvumo rodikliai gerokai smuktelėjo, tačiau ir toliau buvo gana aukšti Europos Sąjungos (ES) kontekste. Nepaisant išaugusių administracinių išlaidų ir sumažėjusio pelno, Lietuvos bankų sektoriaus efektyvumas vis dar yra palyginti didelis. Efektyvumo rodiklis, rodantis išlaidų ir pajamų santykį, 2020 m. balandžio 1 d. sudarė 50,8 proc., per metus jo reikšmė padidėjo (pablogėjo) 5,9 proc. p. Iš 2019 m. ketvirtojo ketvirčio Europos bankininkystės institucijos (EBI) lyginamųjų duomenų (žr.

14 pav.) matyti, kad į EBI imtį patenkantys Lietuvos bankai veikė efektyviausiai visame ES šalių bankų sektoriuje.

Turto grąža, 2020 m. balandžio 1 d. duomenimis, palyginti su laikotarpiu prieš metus, sumažėjo 0,44 proc. p. (iki 0,8 %), nuosavybės grąža – 2,1 proc. p. (iki 11,1 %).

12 pav. Bankų pelningumo rodikliai

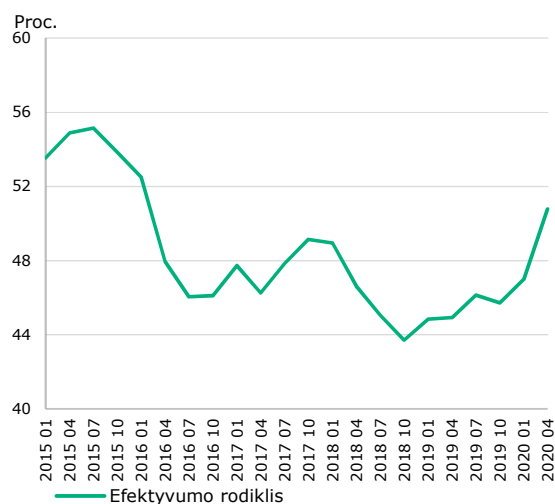
(2015 m. sausio 1 d.–2020 m. balandžio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

13 pav. Bankų efektyvumo rodiklis (sąnaudų ir pajamų santykis)*

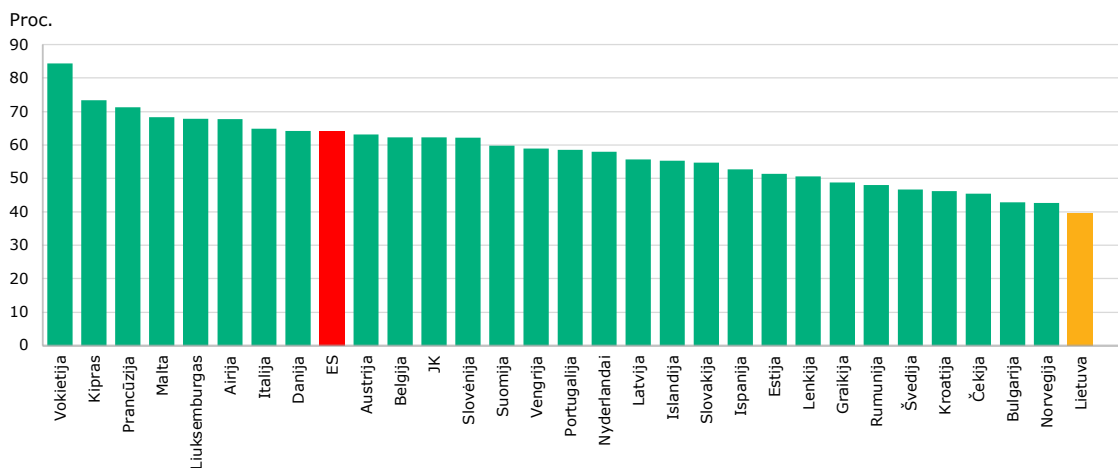
(2015 m. sausio 1 d.–2020 m. balandžio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

14 pav. Bankų efektyvumo rodiklis (sąnaudų ir pajamų santykis)**

(2019 m. IV ketv.)

Šaltinis: EBA risk dashboard.

** Bankų imtis pagal EBI metodiką: 3 didžiausi bankai šalyje; bankai, viršijantys 30 mlrd. Eur turtą; bankai, kurių turtas viršija 20 proc. BVP.

VARTOTOJŲ TEISIŲ APSAUGA

Per 2020 m. pirmąjį ketvirtį Lietuvos bankas išnagrinėjo 35 vartotojų ir bankų ginčus. Tai sudarė 26 proc. visų Lietuvos banke išnagrinėtų ginčų. Palyginti su pastarųjų kelerių metų tendencijomis, ginčų su bankais skaičius padidėjo: daugiau ginčų su bankais paskutinį kartą buvo išnagrinėta per 2016 m. ketvirtąjį ketvirtį (43).

2019 m. pirmąjį ketvirtį Lietuvos bankas išnagrinėjo 25 vartotojų ir bankų nesutarimus, šie ginčai sudarė 19 proc. visų išnagrinėtų ginčų.

Šių metų pirmąjį ketvirtį 26 ginčai kilo dėl mokėjimo paslaugų: daugiausia (12 atvejų) vartotojų pretenzijų ir reikalavimų bankams buvo susiję su mokėjimo sąskaitų sutartimis ir su jų pagrindu teikiamomis paslaugomis, 11 atvejų buvo prašoma išnagrinėti ginčus, susijusius su mokėjimo kortelių naudojimu, 6 ginčai kilo dėl kreditavimo paslaugų, 5 iš jų dėl su nekilnojamoju turtu susijusio kredito sutarčių vykdymo.

Vartotojai prašė bankų grąžinti dėl trečiųjų asmenų galimai neteisėtų veiksmų prarastas lėšas, taikyti mokėjimo ginčijimo (angl. *chargeback*) procedūras, kėlė klausimus dėl lėšų išskaitymo iš mokėjimo sąskaitų pagrįstumo ir kt.

Analizuojamu laikotarpiu Lietuvos bankas priėmė 14 sprendimų dėl ginčo esmės: įvertinus vartotojų ir bankų pateiktus paaiškinimus ir juos pagrindžiančius duomenis, 13 atvejų buvo nustatyta, kad vartotojų reikalavimai yra nepagrįsti, 1 atveju vartotojo reikalavimus nuspręsta tenkinti. Kompromisiniu šalių susitarimu arba bankui patenkinus vartotojų reikalavimus baigėsi 3 vartotojų ir bankų ginčai.

Lietuvos bankas išnagrinėjęs atvejį, kai iš vartotojo sąskaitos banke sukčiai neteisėtai pasisavino beveik 1 500 Eur, ir įvertinęs lėšų pasisavinimo aplinkybes bei būdą, kuriuo pasinaudojo sukčiai, priėmė [sprendimą](#) – rekomendavo bankui grąžinti vartotojui pinigus.

Teisėkūros srityje pagrindiniai 2020 m. pirmąjį ketvirtį vykę pakeitimai susiję su vartojimo kredito gavėjų apsauga susidūrus su finansiniais sunkumais. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė Lietuvos Respublikos vartojimo kredito įstatymo ir Lietuvos Respublikos su nekilnojamoju turtu susijusio kredito įstatymo (NTSKI) pakeitimus. Pakeitimais Lietuvos Respublikos vartojimo kredito įstatyme buvo nustatyta galimybė vartojimo kredito gavėjui, susidūrusiam su finansiniais sunkumais, kai vartojimo kredito gavėjas netenkina teisės aktuose nustatytą kreditingumo vertinimo ir atsakingojo skolinimo reikalavimų, pateikus kredito davėjui prašymą, atidėti įmokų, išskyrus palūkanas, mokėjimą ne ilgiau kaip 3 mėn. Vartotojo teisė į įmokų atidėjimą gali būti suteikta mirus sutuoktiniui, nutrūkus santuokai ar netekus darbingumo, taip pat vartojimo kredito gavėjui ar jo sutuoktiniui netekus darbo arba netekus ne mažiau kaip trečdalis pajamų. NTSKI pakeitimuose numatyta papildoma galimybė vartojimo kredito gavėjui, susidūrusiam su finansiniais sunkumais, atidėti įmokų, išskyrus palūkanas, mokėjimą kredito gavėjui ar jo sutuoktiniui netekus ne mažiau kaip trečdalis pajamų. Vartotojo teisė į įmokų atidėjimą kitais atvejais (mirus sutuoktiniui, nutrūkus santuokai ar netekus darbingumo, taip pat vartotojui ar jo sutuoktiniui netekus darbo) buvo numatyta pirminėje įstatymo redakcijoje.

Taip pat Lietuvos banko valdyba patvirtino Kredito davėjų teisių ir pareigų pagal galiojančias kredito sutartis perleidimo tvarkos aprašą. Aprašas yra taikomas vartojimo kredito davėjams, su nekilnojamoju turtu susijusio kredito davėjams ir tarpusavio skolinimo platformos operatoriams, teikiantiems kreditus pagal Lietuvos Respublikos vartojimo kredito įstatymą ir NTSKI, kai jie patys nusprendžia perduoti teises ir pareigas pagal galiojančias vartojimo kredito ir su nekilnojamoju turtu susijusio kredito sutartis naujam kreditoriui, taip pat tuo atveju, kai Lietuvos banko sprendimu minėti kredito davėjai yra išbraukiami iš atitinkamo Viešojo kredito davėjų sąrašo.

Priedas. Pagrindiniai bankų sektoriaus rodikliai⁴

4 lentelė. Pagrindiniai balanso ataskaitos straipsniai

Eil. nr.	Rodiklis	2019 04 01, mln. Eur	2020 01 01, mln. Eur	2020 04 01, mln. Eur	Pokytis per ket- virtį, proc.	Pokytis per me- tus, proc.
1.	Turtas	28 208,2	30 684,7	31 305,6	2,0	11,0
1.1.	Skolos vertybiniai popieriai	1 409,3	1 410,2	1 247,6	-11,5	-11,5
1.2.	Nuosavybės vertybiniai popieriai	121,7	121,3	118,7	-2,1	-2,5
1.3.	Išvestinės finansinės priemonės	103,2	116,2	60,1	-48,3	-41,8
1.4.	Grynieji pinigai	441,4	506,4	466,8	-7,8	5,8
1.5.	Lėšos centriniuose bankuose	4 929,3	7 162,4	7 543,9	5,3	53,0
1.6.	Lėšos kredito įstaigose	880,2	425,7	814,5	91,3	-7,5
1.7.	Klientams suteiktos paskolos (su li- zingu)	19 890,7	20 450,0	20 583,3	0,7	3,5
1.7.1.	Valdžios sektoriaus institucijoms	388,9	517,0	492,8	-4,7	26,7
1.7.2.	Kitoms finansų bendrovėms	733,7	646,7	564,3	-12,7	-23,1
1.7.3.	Ne finansų bendrovėms	9 230,9	9 196,9	9 246,3	0,5	0,2
1.7.4.	Namų ūkiams	9 537,2	10 089,4	10 279,8	1,9	7,8
1.7.4.1.	iš jų paskoloms būstui įsigyti	7 681,8	8 062,8	8 251,5	2,3	7,4
1.8.	Kitos turto pozicijos	432,2	492,5	470,7	-4,4	8,9
2.	Įsipareigojimai ir nuosavybė	28 208,2	30 684,7	31 305,6	2,0	11,0
2.1.	Centrinių bankų indėliai	172,6	47,8	49,4	3,2	-71,4
2.2.	Įsipareigojimai kredito įstaigoms	1 824,0	1 557,9	1 522,6	-2,3	-16,5
2.3.	Išvestinės finansinės priemonės	99,6	118,9	64,6	-45,6	-35,1
2.4.	Indėliai	22 473,0	24 963,4	25 386,6	1,7	13,0
2.4.1.	Valdžios sektoriaus institucijų	2 123,9	2 446,3	2 683,1	9,7	26,3
2.4.2.	Kitų finansų bendrovių	743,3	684,0	785,5	14,8	5,7
2.4.3.	Ne finansų bendrovių	6 254,6	6 893,0	6 999,0	1,5	11,9
2.4.4.	Namų ūkių	13 351,2	14 940,2	14 919,1	-0,1	11,7
2.5.	Išleisti skolos vertybiniai popieriai	22,2	22,2	22,5	1,1	1,4
2.6.	Kitos įsipareigojimų pozicijos	1 693,4	1 861,9	2 069,5	11,2	22,2
2.7.	Nuosavybė	1 923,5	2 112,5	2 190,4	3,7	13,9

Šaltinis: Lietuvos bankas.

⁴ Bankų sektoriaus dalyviams dėl svarbių prižasčių pakoregavus ataskaitas, apžvalgos duomenys po šios datos gali būti atnaujinami.

5 lentelė. Pagrindiniai pelno (nuostolio) ataskaitos straipsniai

Eil. nr.	Rodiklis	2019 04 01, mln. Eur	2020 01 01, mln. Eur	2020 04 01, mln. Eur	Pokytis per ketvirtį, proc.	Pokytis per metus, proc.
3.	Einamųjų metų pelnas	90,9	334,5	65,0	-	-28,5
3.1.	Grynosios palūkanų pajamos	117,0	501,7	129,5	-	10,7
3.2.	Grynosios paslaugų ir komisinių pajamos	55,6	236,3	55,8	-	0,4
3.3.	Administracinės išlaidos	80,6	355,5	93,1	-	15,5 4,3
3.4.	Paskolų vertės sumažėjimas	-4,7	23,1	15,2	-	karto

Šaltinis: Lietuvos bankas.

6 lentelė. Kiti bankų veiklos rodikliai

Eil. nr.	Rodiklis	2019 04 01, mln. Eur	2020 01 01, mln. Eur	2020 04 01, mln. Eur	Pokytis per ketvirtį, proc. p.	Pokytis per metus, proc. p.
4.	Kapitalo pakankamumo rodiklis	19,74	19,89	22,80	2,91	3,06
5.	1 lygio kapitalo pakankamumo rodiklis	19,51	19,49	22,42	2,93	2,91
6.	Padengimo likvidžiuoju turtu rodiklis	290,58	272,37	303,37	31,00	12,79
7.	Sverto rodiklis	7,64	7,06	8,17	1,11	0,53
8.	Grynoji palūkanų marža	1,64	1,74	1,66	-0,08	0,02
9.	Turto grąža	1,28	1,13	0,84	-0,29	-0,44
10.	Nuosavybės grąža	13,19	12,32	11,06	-1,26	-2,13
11.	Efektyvumo rodiklis	44,92	46,98	50,79	3,81	5,87
12.	Neveiksnios skolos priemonės	2,19	1,64	1,73	0,09	-0,46

Šaltinis: Lietuvos bankas.